

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

TEORIJSKO UTEMELJENJE
KNJIŽNIČARSTVA I INFORMACIJSKE
ZNANOSTI U FILOZOFIJI INFORMACIJE
LUCIANA FLORIDIJA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Sonja Špiranec

Student: Josip Ferlindeš

Zagreb, 2017.

Sažetak

U radu se nastoji dati prikaz filozofije informacije Luciana Floridija kao znanstvene discipline unutar koje bi knjižničarstvo i informacijska znanost mogle pronaći svoje teorijsko utemeljenje. Kako bi taj cilj ostvarili prvo se govori o Floridijevom viđenju nekih društvenih pojava koje su utjecale na razvoj informacijskog društva i na pojavu infosfere. Posebna pažnja posvećena je znanstvenim revolucijama koje su se događale kroz povijest a imale su velik utjecaj na čovjeka i njegovu okolinu. U nastavku rada analizira se pojam informacije i definira filozofija informacije kao zasebna disciplina. Iznosi se sažet prikaz Popperove teorije i socijalne epistemologije, te se opisuje zašto one ne mogu pružiti teorijsko utemeljenje knjižničarstvu i informacijskoj znanosti. Konačno, u radu se daje kritički i afirmativni pristup ideji o knjižničarstvu i informacijskoj znanosti kao primijenjenoj filozofiji informacije.

Abstract

The paper seeks to provide Lucian Floridi's philosophy of information as a scientific discipline within which library and information science could find its theoretical foundation. In order to achieve this goal, one first speaks of Floridian's view of some social phenomena that have influenced the development of information society and the appearance of infosfer. Particular attention was paid to the scientific revolutions that occurred through history and had a great impact on man and his environment. The following describes the concept of information and defines the philosophy of information as a separate discipline. A concise summary of Popper's theory and social epistemology is described and it is described why they can not provide theoretical foundation for librarianship and information science. Finally, the paper gives a critical and affirmative approach to the idea of librarianship and information science as an applied philosophy of information.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Društveni kontekst filozofije informacije.....	3
1.1. Pojava informacijskog društva	3
1.2. Četvrta revolucija	5
1.3. Život u infosferi.....	7
2. Filozofija informacije kao samostalna disciplina	11
2.1. Semantička informacija.....	11
2.2. Definicija filozofije informacije	13
3. Filozofsko-teorijsko utemeljenje knjižničarstva i informacijske znanosti	16
3.1. Popperova teorija o tri svijeta	16
3.2. Socijalna epistemologija.....	19
3.3. Filozofija informacije	21
3.2.1. Knjižničarstvo i informacijska znanost kao primijenjena filozofija informacije.....	22
3.2.2. Kritički pristup.....	24
3.2.3. Afirmativni pristup.....	25
Zaključak	28
Literatura	29

Uvod

Luciano Floridi profesor je na Sveučilištu u Oxfordu i jedan od najvažnijih predstavnika filozofije informacije. Njemu idu zasluge što je devedesetih godina filozofiju informacije predstavio kao zasebnu granu unutar filozofije i tako potaknuo autore da o ovoj temi počnu više pisati i raspravljati, te ju u konačnici priznaju kao novu, zasebnu disciplinu. Uz znanstvene radove i predavanja koja je održao, temeljnu okosnicu njegova znanstveno-istraživačkog iz filozofije informacije čine do sada objavljene tri knjige: *The Philosophy of Information; The Ethics of Information; The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*. Knjige su dio jedne cjeline (prvotno zamišljene kao trilogija, kasnije tetralogija) kojoj je cilj prikazati cjelokupni opus Floridijeve filozofije informacije. Jedan dio njegove filozofije informacije odnosi se na knjižničnu i informacijsku znanost.

Polazeći od pretpostavke da svaka disciplina koja teži postati znanstvena i relevantna mora izložiti i objasniti svoje temeljne filozofske premise, svoju svrhu i smisao postojanja, cilj ovoga rada je prikazati različite teorijske koncepte unutar koji bi knjižnična i informacijska znanost mogla pronaći svoje mjesto, te istaknuti filozofiju informacije kao glavnog kandidata za to. Treba li uopće knjižničnoj i informacijskoj znanosti uporište u nekoj filozofiji, pitanje je na koje teoretičari daju oprečna mišljenja. U pokušaju da odgovorimo na to pitanje, slijedit ćemo Floridijevu ideju o filozofiji informacije kao najboljem teorijskom okviru koji može poslužiti knjižničnoj i informacijskoj znanosti da učvrsti svoju poziciju kao relevantna znanstvena disciplina.

Budući da je filozofija informacije još uvijek relativno mlada disciplina koja se razvija i traži svoje mjesto u znanstvenom diskursu, smatramo vrlo važnim da knjižničari već sad daju svoj doprinos u teorijskom promišljanju o pozicioniranju knjižničarstva unutar filozofije informacije. Kako bi što jasnije prikazali Floridijevu filozofiju informacije i njezin odnos prema knjižničnoj i informacijskoj znanosti, rad smo podijelili na tri dijela.

U prvom poglavlju vidjet ćemo kako on zamišlja današnje informacijsko društvo te koji su događaji kroz povijest utjecali na značajnu promjenu u poimanju naše posebnosti i jedinstvenosti u odnosu na svijet. Posebnu pažnju posvetit ćemo njegovom viđenju najvažnijih znanstvenih revolucija, od kojih je ova posljednje, možda i najvažnija, proizvela zajedničko informacijsko okruženje - infosferu.

U drugom poglavlju prikazat ćemo filozofiju informacije kao zasebnu disciplinu koja je nastala kao odgovor na nagli razvoj tehnologije. Prema Floridiju, informacijska i

komunikacijska tehnologija značajno i nepovratno utječe na društvene promijene u svijetu i zbog toga je sasvim logično usmjeravanje interesa filozofije prema informaciji kao temeljnom fenomenu. Zato ćemo prvo prikazati što je to informacija a zatim definirati filozofiju informacije kao zasebnu disciplinu.

Treće poglavlje, ujedno i posljednje, bavi se odnosom između filozofije informacije i knjižničarstva i informacijske znanosti. Još od sredine dvadesetog stoljeća knjižničarstvo i informacijska znanosti svoje su najbolje teorijsko uporište pronalazili unutar socijalne epistemologije, dok Floridi vidi knjižničarstvo i informacijsku znanost kao primijenjenu filozofiju informacije. U ovom poglavlju objasniti ćemo što je to socijalna epistemologija i zašto ona, kao ni Popperova teorija o tri svijeta, ne pruža zadovoljavajući teorijski okvir, te zašto bi za njih bilo najbolje kada bi svoje teorijsko utemeljenje tražili unutar filozofije informacije.

1. Društveni kontekst filozofije informacije

Svako povijesno razdoblje sa sobom nosi i određene društvene promijene. Naglim razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije naše društvo se počelo mijenjati. Te tehnologije uvelike su doprinijele razvoju društva i danas nam je život bez njih gotovo nezamisliv. Luciano Floridi u svom znanstvenom djelovanju veliku pažnju posvećuje utjecaju informacijske i komunikacijske tehnologije na društvo i čovjeka kao pojedinca. U ovom poglavlju ćemo ukratko prikazati njegovo viđenje informacijskog okruženja koje on naziva infosfera i određenih društvenih promjena koje su kroz povijest imale značajan utjecaj na čovjeka.

1.1. Pojava informacijskog društva

Povijest možemo sagledavati na različite načine. Možemo ju promatrati kao prirodnu i kružnu, kao onu koja se oslanja na ponavljanje godišnjih doba i gibanja planeta. Možemo ju gledat prema nekim društvenim ili političkim događajima, kao što su na primjer, olimpijske igre, godine koje su prošle od osnutka Rima ili od vladavine nekog kralja. Povijest možemo promatrati i kao što to rade neke religije. One često broje godine prema nekom važnom događaju (npr. rođenje Isusa Krista), pa takva povijest ima oblik slova „V“ gdje taj događaj označava vrhunac povijesti. Postoje razdoblja u povijesti koja nazivamo prema nekim stilovima (npr. barok), ljudima (viktorijansko doba), posebnim okolnostima (hladan rat) ili novim tehnologijama (atomska doba). Svim tim, kako ih Floridi naziva „mjernim jedinicama“ (Floridi, 2010: 11) zajedničko je to što su povijesne, u strogom smislu riječi jer ovise o razvoju sustava za bilježenje događaja koji samo prikupljaju i prenose informacije o povijesti. Bez bilježenja događaja nema povijesti, tako da je povijest zapravo sinonim za informacijsko doba, jer je prapovijest razdoblje u čovjekovom razvoju kada nisu postojali sustavi za bilježenje. Floridi nastavlja kako se iz toga može zaključiti da se čovječanstvo nalazi u različitim oblicima informacijskog društva još tamo od brončanog doba, razdoblja koje je obilježio izum pisma u Mezopotamiji i drugim dijelovima svijeta (4. tisućljeće prije Krista). Ipak, to nije ono što obično mislimo pod informacijskom revolucijom. Naime, tek je nedavno čovjekov napredak i boljitak postao ovisan o uspješnom i učinkovitom upravljanju životnim vijekom informacija (usp. Ibid. 11-12)

Prema Floridiju (2010: 12), životni vijek informacija obično uključuje slijedeće faze: javljanje (otkrivanje, oblikovanje, stvaranje, itd.), prijenos (umrežavanje, širenje, dostupnost,

opoziv, posredovanje, itd.), obrada i upravljanje (prikupljanje, potvrđivanje, mijenjanje, organiziranje, indeksiranje, klasificiranje, filtriranje, ažuriranje, sortiranje, pohranjivanje, itd.), i korištenje (nadgledanje, izrada računalnih modela, analiziranje, objašnjavanje, planiranje, predviđanje, odlučivanje, poučavanje, educiranje, učenje, itd.).

Vrijeme koje je trebalo proći do pojave informacijskog društva ne bi nas trebalo iznenaditi. Ono čak izgleda poprilično simetrično. Naime, bilo je potrebno otprilike šest tisuća godina da poljoprivredna revolucija doživi svoj puni potencijal (počevši u neolitiku pa sve tamo do brončanog doba), i onda još šest tisuća godina da informacijska revolucija dosegne svoj puni potencijal (od brončanog doba pa do kraja drugog tisućljeća poslije Krista). U tom vremenskom razdoblju informacijske i komunikacijske tehnologije razvile su se od onih početnih sustava za bilježenje podataka (stvaranje zapisa, rukopisa), preko komunikacijskih sustava (osobito nakon Gutenberga i izuma tiska), sve do sustava za obradu i proizvodnju (posebno nakon A. Turinga) (usp. Floridi, 2009: 153).

Na tragu tog mišljenja je i Lasić-Lazić koja ističe da je „obrada informacija sastavni dio svake aktivnosti čovjeka kao pojedinca i društva kao ljudske zajednice. Prvi veliki korak ljudske zajednice bio je učinjen stvaranjem jezika, a drugi kada je izmišljen sustav za bilježenje misli i prijenos poruke. Stvaranjem pisma, čovjek kao jedinka osigurao je baštinu ljudskoj zajednici, a informacijskom tehnologijom osigurao je brži prijenos kroz vrijeme i prostor“ (Lasić-Lazić, 1996: 78).

U današnje vrijeme ekonomski i gospodarski najrazvijenije zemlje su one koje uvelike ovise o neopipljivim, tj. nematerijalnim dobrima koja su povezana s informacijama, dok su materijalna dobra koja su proizvod poljoprivrednih ili industrijskih procesa stavljena u drugi plan. U zadnjih nekoliko desetljeća razvoj informacijske i komunikacijske tehnologije, ne samo da je donio velike promijene u društvu, nego je i trajno promijenio svijet kakav smo poznavali. S jedne strane, omogućio nam je razvoj u gospodarskom i znanstvenom smislu, dok je s druge strane otvorio cijeli niz pitanja vezanih uz budućnost našeg društva koje uvelike ovisi o informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji. Ta tehnologija nosi značajne rizike, izaziva dilemu i otvara duboka pitanja o stvarnosti i našem poimanju te stvarnosti, zatim o pravednom društvu, o našoj odgovornosti za buduće generacije te razumijevanju i upravljanju ovim globaliziranim svijetu (usp. Floridi, 2013: 5-6).

Floridi koristi jednu jednostavnu analogiju kako bi pojasnio trenutno stanje u kojem se nalazimo. „Informacijsko društvo je kao drvo, čije grane rastu brzo, kaotično i naglo za razliku od njegovih pojmovnih, etičkih i kulturnih korijena“ (Floridi, 2010: 15). Postoji

opasnost da jedan lijepi i zdravi razvoj krošnje ugroze krhki i nestabilni korijeni koji će lako dovesti do urušavanja tog drva. Zato Floridi smatra kako je danas krajnje vrijeme da s razvojem tehnologije koja se širi poput krošnje drveta, i mi počnemo kopati sve dublje prema njezinim korijenima kako bismo raširili i pojmovno ojačali razumijevanje našeg informacijskog društva, njegove prirode, mogućih posljedica te utjecaja na čovjeka i njegovu okolinu. Na taj način ćemo ostvarit preduvjete da lakše predvidimo poteškoće, prepoznamo mogućnosti koje nam nudi i riješimo probleme na koje bismo mogli naći daljnjim razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije. Zbog toga razvoj uspješne filozofije informacije mora postati imperativ svakog informacijskog društva.

1.2. Četvrta revolucija

Postoje dva načina na koji znanost mijenja naše razumijevanje. Prvi možemo nazvati ekstrovertirani (on nam govori o svijetu) a drugi introvertirani (on govori o nama samima). Do sada su tri znanstvene revolucije imale velik ekstrovertirani kao i introvertirani utjecaj. One su izmijenile način na koji sagledavamo sebe, svijet oko sebe i svoju budućnost. Informacijska revolucija, u kojoj se trenutno nalazimo, je četvrta znanstvena revolucija u nizu koja to čini. Dosadašnje tri revolucije koje su vezane uz promjene razumijevanja naše uloge u svijetu Floridi sagledava u nizu Kopernikove, Darwinove i Freudove revolucije (usp. Floridi, 2014: 87-90).

Tako je prva Kopernikanska revolucija, koja je omogućila prijelaz iz geocentričnog u heliocentrični sustav, izgurala čovječanstvo iz središta svemira. Druga revolucija učinila je ljude ne toliko različitim od ostalih životinja i to zahvaljujući ponajviše Charlesu Darwinu koji je pokazao kako su sva živa bića evoluirala tijekom vremena od nekog zajedničkog pretka i to zahvaljujući prirodnoj selekciji. Tako je „čovječanstvo izbačeno iz centra biološkog kraljevstva.“ (Floridi, 2009: 156). Nositelj treće revolucije je Sigmund Freud koji nam je ostavio teoriju prema kojoj je čovjek nesvjesno biće koje nema mogućnost slobodnog odlučivanja, ne može donositi racionalne odluke pa samim time ne može ni vladati samim sobom. Prema tome, zaključuje Floridi, „mi nismo statični u centru svemira (Kopernikanska revolucija), niti smo neprirodno odvojeni ni drugačiji od preostalog životinjskog svijeta (Darwinova revolucija) i daleko smo od toga da bi bili umno neovisni, potpuno jasni sami sebi kao što je to predviđao Rene Descartes (Freudova revolucija)“ (Floridi, 2014: 90).

Prema Floridiju (2014) od sredine dvadesetog stoljeća informacijska i komunikacijska tehnologija na nas je utjecala ekstrovertirano i introvertirano i tako pokrenula kulturnu revoluciju koja je promijenila ne samo našu interakciju sa svijetom, već i naše samo razumijevanje, pa tako ono što trenutno proživljavamo on naziva *Četvrtom revolucijom*. Ta revolucija propitkuje ponovo vrednuje našu osnovnu prirodu i ulogu u svemiru. Kao relevantni i reprezentativni znanstvenik za tu revoluciju, ili kako ga Floridi naziva „otac četvrte revolucije“ (Floridi, 2014: 93) ističe se Alan Turing (1912-1954). Nakon njegovih otkrića, čovjek više nije u centru svijeta informacija niti imaju povlašteno mjesto u kreiranju i procesuiranju informacija. Naime, Floridi (2014) smatra kako je danas čovjek samo jedan *inforg* (informacijski organizam) koji nastanjuje *infosferu* koju dijelimo sa ostalim inteligentnim (*smart*) tehnologijama. Tako zapravo *infosfera* kod Floridija postaje ono što je u tradicionalnoj filozofiji predstavljao svijet, dok njegova filozofija postaje specifična metafizika. Alan Turing postaje na neki način začetnik te revolucije jer je 1950. godine objavio članak pod nazivom „*Computing Machinery and Intelligence*“ u kojem se pomoću tako zvanog „Turingovog testa“ postavlja pitanje: mogu li strojevi misliti? U članku se javljaju i standardna epistemološka pitanja o karakteristikama inteligencije i mišljenja uopće iz kojih onda proizlaze i tradicionalna pitanja o odnosu misli i zbilje te materijalnog i misaonog svijeta (usp. Ivanković, 2015: 210). Za Floridija taj članak predstavlja svojevrsnu prekretnicu i temeljnu okosnicu oko rasprava o umjetnoj inteligenciji. U tom članku Turing je pokušao analizirati što se događa kada se iza zaslona smjeste čovjek i stroj a ispitivač koji im postavlja pitanja ne može na temelju njihovih odgovora razlučiti tko je tko, odnosno koji su čiji odgovori. Znaci li to da strojevi mogu misliti na razini na kojoj su postavljena pitanja? Rezultat, naravno uvelike ovisi o pitanjima. Taj eksperiment sa čovjekom i strojem, kasnije nazvan „Turingov test“ otvorio je mnoga pitanja, između ostalih i što to zapravo znaci „misliti“. Ako stroj samo procesuirat set simbola nekim određenim slijedom, znaci li to da on može misliti? Kasnije su odgovor na ova i slična pitanja tražili mnogi autori, pa su tako neki, poput američkog filozofa Johna Sarlea, kritizirali i osporavali Floridijevu ideju da infosferu dijelimo s inteligentnim strojevima i da sve ove promijene proistječu iz rada Alana Turinga (usp. Ibid. 209-210).

Bez obzira na velike promijene u astronomiji, biologiji i psihologiji koje su nam donijele prve tri revolucije, čovjekovo posebno mjesto u svemiru još uvijek nije bilo biti ugroženo i to zahvaljujući našim nadmoćnim misaonim sposobnostima u odnosu na ostala bića. Zbog čovjekove nadmoćne inteligencije, jedini s kime smo se mogli nadmetati u

intelektualnom smislu bio je drugi čovjek i to mu je davalo za pravo misliti kako je on ipak posebno, jedinstveno i najvrjednije živo biće. Vrijedilo je mišljenje kako životinje nisu dovoljno pametne da obave neke zadatke, već je jedino čovjek sposoban to učiniti i zbog toga on ima posebno mjesto u svijetu. Prema Floridiju (usp. 2014: 90-93) takvo mišljenje se polako počinje mijenjati u sedamnaestom stoljeću i to zahvaljujući francuskom filozofu Blaiseu Pascalu (1623-1662) koji je izradio prvi mehanički uređaj za zbrajanje i oduzimanje. Nakon njega, filozofi poput Gottfried Leibniza (1646-1716) ili Thomasa Hobbesa (1588-1673) svojim promišljanjem doprinijeli su daljnjem razvoju misli o čovjeku i njegovoj ulozi u svijetu, i možda nesvjesno, u nekim svojim radovima nagovijestili mogućnost pojave onoga što danas nazivamo informacijsko društvo. Nakon Turinga i njegovog eksperimenta, jasno je da čovjek više nema „privilegiranu i jedinstvenu poziciju unutar kruga logičkog razmišljanja, procesuiranja informacija i pametnog ponašanja. Više nismo neosporni vladari infosfere. Naši digitalni uređaji izvršavaju sve više zadataka umjesto nas. Postali smo prisiljeni ponovno napustiti poziciju za koju smo smatrali da je rezervirana samo za nas.“ (Floridi, 2014: 93).

Nakon Turingovih dostignuća računalna znanost i s njom povezana informacijska i komunikacijska tehnologija učinila je, već spomenuti, introvertirani i ekstrovertiran utjecaj na naše razumijevanje. Nova znanstvena otkrića ponovo su potaknula pitanja o nama samima, o tome kako smo povezani sa svijetom i sa drugim ljudima, te kako shvaćamo sami sebe. Kao i prethodne tri revolucije, i ova četvrta revolucija donijela je značajnu promjenu u poimanju naše posebnosti i jedinstvenosti u odnosu na svijet. Polako počinjemo prihvaćati činjenicu da smo „informacijski organizmi (inforgs), međusobno povezni i smješteni u informacijskom okruženju (infosfera) koje dijelimo sa ostalim informacijskim agentima, kako prirodnim tako i umjetnim, koji također informaciju procesuiraju logično i samostalno.“ (Floridi, 2014: 94). Istina, ti umjetni agenti nisu inteligentni poput čovjeka, no često nas mogu nadmudriti i obaviti puno više posla nego što bi to mogli mi sami. Informacijsko okruženje (infosfera) u kojoj se nalazimo napravljena je od informacija i u njoj mi više nismo neovisni i samostalni entiteti, sami za sebe. Čovjek je informacijski organizam (inforg) koji dijeli infosferu zajedno sa stvorenim predmetima, koji su također informacijski organizmi.

1.3. Život u infosferi

Potaknut informacijsko komunikacijskim napretkom i razvitkom, Floridi u svojim radovima pokušava proizvesti jednu opću teoriju svega svijeta koju bazira na filozofiji

informacije. Kao jednu od najvažnijih posljedica tehnoloških promjena on ističe spuštanje čovjeka s uzvišenog mjesta među ostale, žive i nežive (stvorene) gdje onda oni, svaki na svoj način, procesuiraju informacije i zajedno dijele informacijsko okruženje, odnosno infosferu. To je svijet inforga, među kojima je čovjek jedini semantički inforg (usp. Ivanković, 2015: 223).

Kako ne bi bilo zabune, Floridi (usp. 2010: 18) ističe da inforge nikako ne smijemo mijesati sa znanstveno fantastičnom vizijom kiborga, organizma koji se sastoji od prirodnih i umjetnih dijelova. Prema njemu, biti kiborg nije nešto što bi ljudi objeručke prihvatili, već nešto što će pod svaku cijenu pokušat izbjeći. Ideja o inforgu, isto tako, nije ni na koji način povezana sa genetskim promjenama u čovjeku gdje bi on mogao nadzirao svoj informacijski DNK i na taj način utjecati na svoj daljnji razvoj. Četvrta revolucija zapravo „osvjetljuje intrinzičnu informacijsku prirodu ljudskih agenata“ (Floridi, 2010: 18). To znači da se pojedinci javljaju na digitalnoj sceni, dobivaju svoj digitalni alter ego, svoje drugo „ja“ koje se skriva iza njihovih raznih @-a, blogova, i raznih http-a. Na djelu je tiha i ne tako senzacionalistička promjena koja ne obuhvaća genetsku promjenu našega tijela niti neko znanstvenofantastično gibanje u našem post humanističkom stanju, već obuhvaća radikalnu preobrazbu našeg razumijevanja stvarnosti i nas samih, te postavlja pitanja što to znači biti agent i kakvo okruženje ti novi agenti nastanjuju. Informacijske i komunikacijske tehnologije su naprave koje radikalno mijenjaju naše okruženje i ne samo da se prilagođavaju nama kao korisnicima već nas i mijenjaju pa tako interakcija između čovjeka i računala postaje jedan simetričan odnos. Buduće generacije će u tom informacijskom okruženju provoditi većinu svoga vremena, a kao dokaz Floridi opisuje vrijeme provedeno na društvenim mrežama te *online* računalne igrice u kojima ljudi diljem svijeta provode sve više vremena. Dobrovoljno upotrebljavamo i otkrivamo informacije o nama samima sve kako bi postali sto manje informacijski anonimni, dok granica između ovdje (analogno) i tamo (digitalno) postaje sve tanja te se polako digitalno preljeva u analogno i tako se s njime združuje stvarajući neke nove pojmove kao što je „sveprisutno računalstvo“ (usp. Floridi, 2010: 24). Mi zapravo stvaramo jedno novo okruženje u kojem će buduće generacije živjeti, a u tom okruženju granica između stvarnosti i virtualnosti biti će sve tanja što će neminovno dovesti i do podjela u društvu na one koji će biti informacijski bogate i informacijski siromašne. Društva koja će imati velika financijska sredstva razvijat će se još brže u odnosu na ona siromašnija a to onda može dovesti do pojave jedne nove diskriminacije koja će na jednu stranu staviti stanovnike infosfere, a na drugu one koji to nisu. Floridi ističe kako neki ljudi već sada teško mogu

zamisliti kako je izgledao život u pred digitalno vrijeme i da će u bližoj budućnosti razlika između života *online* i života *offline* postati sve tanja, do te mjere da će jednog dana i nestati. Kao primjer navodi vožnju automobilom u kojem navigacijski sustav, bez obzira da li je priključen na Internet ili ne, svoju bazu podataka obnavlja u realnom vremenu (usp. Floridi, 2014: 43).

U svojoj knjizi pod nazivom Četvrta revolucija Floridi veliku pažnju posvećuje razvoju tehnologije, dok je drugo poglavlje koje je ujedno i najopširnije, gotovo cijelo posvećeno njenoj analizi. U tom poglavlju ističu se dvije podjele tehnologije. Prva je podjela na tehnologije prvog, drugog i trećeg reda, dok je druga podjela na one tehnologije koje poboljšavaju (*enhancing*) kapacitete korisnika i one koje pripremaju okolinu tako da šire (*augmenting*) mogućnosti korisnika. Informacijska i komunikacijska tehnologija s jedne strane poboljšava, na primjer sposobnost računanja, dok s druge strane na jedan specifičan način proširuje područje djelovanja, tako da okolinu prilagođava sebi. Tehnologije prvog reda su one koje se nalaze između čovjeka i prirode, kao što je na primjer kišobran, šešir ili sedlo koje se nalazi između čovjeka i konja. Kišobran stoji između nas i kiše koja pada dok šešir stoji između nas i vrućine sunca. Tehnologije drugog reda su pak one koje stoje između čovjeka i tehnologija prvog reda. Odličan primjer za to je odvijlač, koji se nalazi između nas i šarafa, koji je također jedna vrsta tehnologije. Te tehnologije često spadaju u tzv. kapitalna dobra jer su tipična za doba trgovine i industrije. Neke tehnologije prvog reda su besmislene ako nema tehnologija drugog reda, dok neke druge i dalje ispunjavaju svoj smisao i bez njih (npr. šarafu je potreban odvijlač da bi imao smisla, dok cesta može i bez automobila koji njime vozi). Konačno, tehnologije trećeg reda isključuju čovjeka iz svoje komunikacije s drugim tehnologijama. Tako naš printer direktno komunicira, odnosno razmjenjuje informacije sa našim računalom ili mobitel sa drugim mobitelom. Svi ti uređaji na taj način postaju informacijski organizmi, odnosno inforgi. U konačnici, bit tehnologije trećeg reda je da nas isključi iz kruga u kojem smo se nalazili. Da bi u tome uspjele, potrebno je formirati infosferu u kojoj će se zatim inforg kretati među ostalim inforzima i s njima komunicirati bez našeg znanja. Zato nije čudno da isti onaj navigacijski sustav u automobilu koji ima mogućnost obnavljanja svoje baze podataka u realnom vremenu može provjeriti vlasnikov elektronički kalendar te informirati vlasnika uoči nekog dugog putovanja da mora svratiti na benzinsku pumpu. Kako bi informacijska i komunikacijska tehnologija efikasno funkcionirala, odnosno komunicirala, svaki pojedini entitet se pretvara u izvor informacija čime se omogućava nešto što Floridi naziva 'Internet stvari'. Na taj način čovjek više ne ulazi u komunikaciju kroz

uobičajeno sučelje s čije je druge strane *online* svijet, već sve postaje *onlife* a 'Internet stvari' pretvara i cestu i sve sudionike u prometu u izvore informacija koji nam onda omogućava da se nas automobil prilagođava uvjetima na cesti, obavještava nas kada treba skrenuti, gdje je prva benzinska pumpa, i sve to bez obzira bio vozač *online* ili *offline* (usp. Floridi, 2014: 25-59).

Kada govore o društvu, sociolozi često spominju generaciju x ili generaciju y. Ti nazivi se odnose na ljude rođene između 1960. i 1980. godine, odnosno između 1981. do 2000. godine. Kada opisuje što je to *onlife*, Floridi (Ibid. 44) govori o generaciji Z, ljudima rođenim nakon 2001. godine koji gotovo da ne mogu zamisliti život bez Interneta ili društvenih mreža. Oni koriste svaki trenutak koji mogu da budu spojeni na Internet, oni su rođeni u vrijeme bežičnog Interneta i život koji žive on naziva *onlife*. U skoroj budućnosti sve će se više proizvoditi tehnologije trećeg reda koje omogućavaju komunikaciju, odnosno razmjenu informacija bez čovjekova posredništva i taj će razvoj imati veliki utjecaj na čovjeka i njegovo okruženje.

U ovom poglavlju opisane su samo neke smjernice Floridijevog promišljanja o našem društvu u vrijeme informacijske i komunikacijske tehnologije. One nam otvaraju cijeli niz nekih novih pitanja, a sam Floridi općenito smatra da je krajnje vrijeme da se počnemo baviti njima. Kad su u pitanju informacijske i komunikacijske tehnologije i njihov utjecaj na promijene u čovjekovom životu, onda to nije nešto što će se događati u budućnost, već je ovdje i utječe na naš život već sada. Odgovore na neka od tih pitanja možemo pronaći u relativno novoj znanstvenoj disciplini koja se njima bavi, a zove se filozofija informacije. Iako Floridi nije jedini predstavnik te discipline, njemu pripada velika zasluga što se ta disciplina polako afirmira unutar filozofije kao relevantan čimbenik.

2. Filozofija informacije kao samostalna disciplina

Pojava filozofije informacije kao zasebne discipline zapravo je reakcija na intenzivni razvoj informacijskog društva kao i na pojavu određenih metafizičkih pitanja koja su vezana uz razvoj infosfere. Kao što smo ranije spomenuli, infosfera za Floridija predstavlja semantičku okolinu u kojoj danas milijuni ljudi provode sve više vremena te ona zapravo postaje sinonim za virtualnu stvarnost. Stoga je sasvim prirodno i logično usmjeravanje interesa filozofije na samu narav tkiva i supstancije infosfere, odnosno na samu informaciju (usp. Machala, 2015: 104).

2.1. Semantička informacija

Današnje društvo, koje možemo nazvati informacijskim, zatrpano je podacima koji zahtijevaju brzu obradu i razvrstavanje da bi bili korišteni. To društvo u središtu svog interesa ima informaciju i znanje, kao temeljne fenomene. Fenomen znanja se u knjižničnoj i informacijskoj znanosti počelo istraživati tek nakon što se zanimanje s knjige i knjižnice prebacilo na stvarni sadržaj, odnosno na informaciju o zabilježenom znanju. Obično kad ljudi govore o korištenju informacija zapravo misle na korištenje znanja do kojeg su došli informacijom (usp. Lasić-Lazić, 1996: 80-81).

Temelj teorijskom promišljanju o informaciji postavili su Shannon i Weaver sa svojom matematičko-statističkom ili inicijalnom teorijom informacija. Oni informaciju promatraju kao proces prijenosa, odnosno posredovanja znanstvenih spoznaja te ju tumače na tehničkoj, semantičkoj i biheviorističkoj razini (usp. Tuđman, 2014: 28).

Analizirajući tu teoriju Floridi zaključuje kako se ona „ne bavi informacijom po sebi, nego podacima od kojih je sastavljena, tj. porukama koje obuhvaćaju neinterpretirane simbole koji su kodirani u dobro sastavljenim nizovima signala, obično se opisuje kao proučavanje informacije na sintaktičkoj razini“ (Floridi prema Perožić, 2012: 98).

Razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije riječ informacija dobiva još više na značenju, pa velik broj teoretičara daje svoj doprinos u pokušaju definiranja informacije. Zbog velikog broja definicija informacija proizlazi da je informacija višeznačan i pomalo nejasan pojam. „Na pitanje: Što znači informacija? Nalazimo u svakodnevnom govoru mnogoznačni odgovor. Informacija je ono što tiskaju novine, objavljuje radio i televizija. Po informacije idete na šalter na kojem piše 'Informacije', primjerice kad putujete. Informacije

nalazimo u knjigama odnosno knjižnicama. Informacije su znanje koje se nalazi u kojekakvim izvještajima, dokumentima i tome slično, a to znanje se isto tako nalazi u temelju znanstvenog istraživanja, gospodarstva i politike (birokracija)“ (Capurro prema Horić, 2007: 101).

Šansa da se jednom pojavi jedna trans-disciplinarna definicija informacija koja će u svim znanstvenim područjima zvučati jednako, vrlo je mala. Ipak, Furner tvrdi da je moguće barem utvrditi opće kategorije ili grupe različitih koncepata unutar kojih možemo svrstati definicije informacija. Prema njemu to je semantički, društveno-spoznajni i epistemološki koncept informacije (usp. Furner, 2008: 13).

Analizom velikog broja definicija informacija koje su nastale u zadnjih trideset godina, a bave se informacijom kao svojim središnjim predmetom, Floridi zaključuje da su se ipak teoretičari donekle uspjeli sporazumjeti oko jedne opće definicije informacija. Ona je postala operativni standard posebno u područjima koja se bave informacijom kao opredmećenim entitetom – informacijskim sustavima, bazama podataka, rudarenju podataka i srodnim područjima. Opću definiciju informacija možemo zapravo najjasnije prikazati kao trodijelnu definiciju u kojoj je „X“ instanca informacije koja se shvaća kao semantički sadržaj ako i samo ako se „X“ sastoji od jednog ili više podataka, ako su podatci u „X“ dobro sastavljeni, te ako ti dobro sastavljeni podatci u „X“ imaju značenje. Prvi dio definicije informaciju rastavlja na podatak jer vjeruje da je to jednostavniji pojam, dok drugi dio ističe da mora biti dobro sastavljena, što znači da podaci moraju biti ispravno uređeni prema pravilima, tj. sintaksi koja upravlja određenim sustavom. Konačno, treći dio definicije je razina na kojoj se pojavljuje semantika. Podaci imaju značenje u nekom određenom sustavu, kodu ili jeziku ako se mogu shvatiti ili interpretirati tako da se povežu sa stvarima izvan tog sustava, koda ili jezika. Značenje je interpretacija, a interpretacija je pripisivanje elemenata jednog sustava elementima drugog sustava (usp. Floridi prema Perožić, 2012: 90-91).

Promišljajući o ovakvoj općoj definiciji informacija, Floridi (usp. 2011: 80-107) dolazi do zaključka kako ona uzima u obzir i tzv. pogrešne informacije koje po njemu uopće nisu informacije, nego neka vrsta zavodjenja (*misinformation*). Stoga on predlaže jednu novu, modificiranu definiciju koja bi obuhvaćala istinitost kao jedan od temeljni postulata, pa tako za njega informacija predstavlja „dobro organizirani, smisleni i istiniti podatak“ (Floridi, 2011: 106). Takav je koncept informacije od metafizičke i filozofske važnosti i zauzima ono mjesto koje je u tradicionalnoj filozofiji imao bitak.

Floridi informacije svrstava u tri kategorije. To su informacije kao realnost (ekološke informacije), informacije za realnost (instruktivne informacije) i informacije o realnosti

(semantičke informacije). Informacija shvaćena kao semantički sadržaj pojavljuje se u dva oblika: kao činjenična (engl. *factual*) i kao poučna (engl. *instructional*). Floridi navodi primjer svjetiljke koja treperi u automobilu i tako signalizira da je akumulator prazan. Ona se može tumačiti kao semantički sadržaj na dva načina: a) činjenično, predstavlja činjenicu da je akumulator prazan b) poučno, priopćuje potrebu za određenom akcijom, npr. zamjenom ili punjenjem akumulatora. Prema toj ideji, poučna informacija obuhvaćala bi sve one vrste rečenica koje nisu izjave ili tvrdnje, ali ipak daju određenu informaciju (naredbe, želje, pozive, molbe, uzvike). S druge strane, tipične činjenične informacije bile bi upravo izjavne rečenice (usp. Perožić, 2012: 91).

U Floridijevoj filozofiji informacije semantika ima jednu od ključnih uloga, pa tako i jezik postaje posrednik između stvari i spoznaje jer se kroz njega izgovorena riječ imenuje kao informacija. „U horizontu ovakvog razumijevanja informaciju je moguće shvatit kroz jedinstvo semantike i fizičkog nositelja“ (Horić, 2007: 102).

Budući da postoji velik broj različitih definicija informacija sasvim je razumljivo da postoje i razne informacijske teorije, kao što je na primjer matematičko-statistička, kognitivna, fenomenološka, itd. Floridijeva semantička teorija informacija, u kojoj je informacija shvaćena kao dobro organizirani, smisleni i istiniti podatak, još je jedna u nizu i ona predstavlja značajan doprinos teorijskom promišljanju o informaciji i informacijskim znanostima.

2.2. Definicija filozofije informacije

U svome članku iz 2002. godine pod nazivom „*What is the philosophy of information*“ Floridi je prvi puta javnosti predstavio svoju definiciju filozofije informacije. Prema njemu, postoje barem tri razloga zašto je filozofija informacije zrela da postane samostalna disciplina. Prvo, predstavlja jedno novo autonomno (samostalno) područje istraživanja, drugo, osigurava inovativni pristup starim i novim filozofskim temama i treće, može stati uz bok sa ostalim granama filozofije, nudeći im sustavni prikaz konceptualnih temelja svijeta informacija i informacijskog društva (usp. Floridi, 2002b: 123).

Definirajući filozofiju informacije, Floridi navodi da je to „područje filozofije koje se bavi (a) kritičkim istraživanjem konceptualne naravi i temeljnih načela informacije, uključujući njezinu dinamiku, korištenje i znanost, te (b) razradom i primjenom

informatičko-teorijskih i računalnih metodologija u rješavanju filozofskih problema“ (Floridi, 2002b: 137).

U nastavku Floridijeva rada slijedi analiza te definicije u kojoj stoji da se prvi dio definicije odnosi na filozofiju informacije kao novog područja u filozofiji koje bi trebalo dati odgovor na pitanje što je to informacija, odnosno koja je njena bit. Cilj filozofije informacije nije osmisliti neku jedinstvenu teoriju informacija, kao što je npr. kvantitativna teorija, već obuhvatiti što više postojećih teorija koje analiziraju, vrednuju i objašnjavaju različite principe informacija. Drugi dio definicije ukazuje na to da filozofija informacije nije samo neko novo područje koje treba istražiti, već ona pruža i jednu sasvim novu metodologiju. Ona bi trebala osigurati teorijski okvir unutar kojega će se naći ostala specijalizirana područja koje već postoje i aktivno sudjeluju u analizi informacijskog društva, kao što je, na primjer, informacijska etika, filozofija umjetnog života, filozofija računalstva, razne teorije informacijskih sustava, itd. Nezaobilazni utjecaj informacijskog društva na čovjeka otvorio je neka nova pitanja i postavio intelektualne zahtjeve s kojima se filozofija odlučila uhvatiti u koštac. Zato filozofija informacije pokušava proširiti granice filozofskog istraživanja i promišljanja objedinjujući na jednom mjestu već postojeće teme i omogućavajući nekim drugim temama koje do sada nisu bile prepoznate kao značajne, da i one dobe svoje mjesto za analizu (usp. Floridi, 2002b: 138-139).

Činjenica je da se današnje društvo mijenja pod utjecajem informacijske i komunikacijske tehnologije i možemo samo nagađati kako će ono izgledati u budućnosti. Što će biti sa filozofijom informacije također nam ostaje da vidimo. Floridi je u tom pogledu optimističan, te ističe kako je informacija već danas postala relevantna kao i pojmovi poput bića, znanja, života ili inteligencije. Za njega informacija predstavlja sam bitak i ona je u filozofiji informacije prikazana kao temeljni i sastavni dio svega što nas okružuje. Zbog toga on predviđa da bi s daljnjim razvojem informacijskog društva i filozofija informacije jednoga dana mogla doseći i razinu Aristotelove prve filozofije (*philosophia prima*), dakle, one koja razmatra biće kao biće i sve što mu pripada, prva počela i uzroke, ono po čemu biće postoji, sam bitak (Ibid. 140-142).

Budući da je kod Aristotela *philosophia prima* označavala „znanstveno istraživanje prvih počela i uzroka“ (Aristotel, 1988: 7), slijedom toga bi i filozofija informacije jednoga dana trebala zauzeti „temeljni položaj u srcu suvremene filozofije“ (Furner, 2008: 11).

Virtualna stvarnost koja nas okružuje zahtijeva jedan novi filozofski pristup objašnjenju novog realiteta i našeg odnosa prema toj unaprijedenoj stvarnosti. Iz tog

nastojanja da se pronikne u odgovore na neka metafizička pitanja (npr. što je istina, što je podatak, što je informacija, što je relevantnost, itd.) i izrade potrebne ontologije za iskazivanje nove stvarnosti i relacija između njezinih elemenata, proizlazi teza kako bi knjižničarstvo i informacijska znanost upravo u filozofiji informacije mogla pronaći bolje teorijsko utemeljenje nego u socijalnoj epistemologiji ili informacijskoj znanosti.

3. Filozofsko-teorijsko utemeljenje knjižničarstva i informacijske znanosti

Križa „identiteta“ knjižničarstva i informacijske znanosti prirodni je rezultat ispravnog ali preuranjenog traženja filozofsko-teorijskog znanstvenog utemeljenja (usp. Machala, 2015: 103).

Naime, nekoliko desetaka godina znanstvenici su unutar tih područja postavljali ispravna pitanja na koja filozofi sve do nedavno nisu bili spremni odgovoriti. Prije točno petnaest godina Floridi je prikazao ideju o filozofiji informacije kao znanstvenoj disciplini unutar koje knjižničarstvo i informacijska znanost mogu pronaći svoje filozofsko-teorijsko utemeljenje. Do tog trenutka postojale su zapravo samo dvije relevantne filozofije koje su mogle poslužiti kao alternativa filozofiji informacije, a to su Popperova teorija o tri svijeta i socijalna epistemologija (usp. Bawden i Robinson, 2017: 6).

Najznačajniji teoretičari knjižničarstva i informacijskih znanosti najčešće su odgovore tražili upravo u tim područjima, no izgleda da u zadnje vrijeme bolje odgovore na neka od tih pitanja možemo pronaći u filozofiji informacije, što ju čini važnom sastavnicom u teorijskom promišljanju o utemeljenju knjižničarstva i informacijske znanosti kao znanstvene discipline. U nastavku rada osvrnut ćemo se na Popperovu teoriju o tri svijeta, zatim na socijalnu epistemologiju, te konačno prikazati zašto Floridi smatra da bi bilo bolje kada bi knjižničarstvo i informacijska znanost svoje teorijsko utemeljenje tražili u filozofiji informacije, a ne u socijalnoj epistemologiji.

3.1. Popperova teorija o tri svijeta

Teorije o znanju koje su se razvile u sklopu filozofije znanja, sociologije znanja i epistemologije, nastoje objasniti pojam znanja ali i njegov odnos prema pojmu informacije. Ponekad se tim pojmovima u spoznajno-teorijskim raspravama pridaju različita određenja a ponekad ih se tumači bez razlikovnosti. Posljedica toga su poprilične nejasnoće na terminološkom planu i otežano tumačenje teorijskih zamisli pojedinih autora upravo zbog nedovoljne preciznosti u tumačenju tih dvaju pojmova (usp. Aparac-Gazivoda, 1993: 110).

Mnogi teoretičari iz područja knjižničarstva i informacijskih znanosti koji su dali svoj doprinos u traženju adekvatnog filozofsko-teorijskog utemeljenja za tu znanosti često su pomoć tražili u radovima filozofa i sociologa koji su se bavili propitivanjem znanja. Tako su neki teoretičari zagovarali epistemologiju i ontologiju Karla Poppera kao relevantnu osnovu

za utemeljenje i razvoj knjižnične i informacijske znanosti. Njegova osnovna postavka je ideja o tri svijeta. Svijet 1 predstavlja svijet fizičkih objekata ili fizičkih stanja (tj. svijet materije i energije), dok Svijet 2 predstavlja svijet stanja svijesti ili mentalnih stanja (tj. subjektivnog ljudskog znanja koje obuhvaća perceptivno iskustvo, osjećajne procese i procese mišljenja). Svijet 3, koji je za našu temu najvažniji, predstavlja svijet objektivnog znanja koji se sastoji od kognitivnih entiteta kao objektivnih sadržaja misli (usp. Tuđman, 2014: 182).

Analizirajući Popperov Svijet 3 Aparac-Gazivoda (usp. 1993: 113) ističe da on obuhvaća ukupnost ljudskog znanja, a osnovne su mu značajke objektivnost, autonomnost i neovisnost o ljudima kao misaonim subjektima. Zbog toga u svijetu 3 svoje mjesto pronalaze objektivni sadržaji mišljenja (znanstvenog, poetskog, umjetničkog) koje pronalazimo u knjigama i umjetničkim djelima, dok je posebna pažnja posvećena zapisima o znanstvenim hipotezama i teorijama. Ipak, treba naglasiti kako Popper navedene sadržaje ne poistovjećuje sa samim knjigama ili umjetničkim slikama, odnosno s njihovim materijalnim nositeljima.

Popperova koncepcija Svijeta 3 koji ne postoji samo u glavama ljudi već je sadržan u zapisima i umjetničkim djelima, razasut po knjižnicama, arhivima, muzejima i galerijama, svijet koji nije fikcija već opstoji u stvarnosti i egzistira objektivno, zvučala je jako primamljivo za teoretičare iz područja knjižnične i informacijske znanosti. Ipak, koliko god njegove postavke o značenju knjižnica za održavanje civilizacije sa stajališta knjižničarstva zvuče privlačno, u samom teorijskom promišljanju o knjižničarstvu nisu naišle na plodno tlo, ali su zainteresirali neke teoretičare informacijskih znanosti koji su u Popperovoj teoriji o tri svijeta pokušavali pronaći disciplinarno epistemološko uporište (usp. Aparac-Gazivoda, 1993: 113).

U pokušaju da utemelji informacijsku znanost na filozofskim postavkama Popperove teorije, ili preciznije ontologije, najdalje je otišao Bertram C. Brookes. On je uvjeren da uz pomoć „Popperove teorije o Svijetu 3, teorije o svijetu objektivnog znanja, informacijska znanost može obrazložiti pravo na svoju vlastitu teoriju i svoje vlastite probleme; da teoretičari informacijske znanosti mogu, koristeći se koncepcijom Svijeta 3 kao logičkim načelom, prvi put prikazat svoju djelatnost na drugi, a ne na čisto iskustven način; ujedno, zahvaljujući tom istom načelu mogu povući granice prema drugim znanstvenicima, i to na sljedeći način: prirodoznanstvenici i tehnolozi istražuju i eksploatiraju Svijet 1, a pohranjuju svoje zapise i artefakte u Svijet 3; znanstvenici iz humanističkih i društvenih znanosti proučavaju Svijet 2 i interakcije Svijeta 2 i Svijeta 1, i također pohranjuju svoje zapise i artefakte u Svijet 3; čisti matematičari proučavaju apstrakcije i njihove relacije unutar Svijeta

3, ali i oni polažu svoje zapise u Svijet 3. Za razliku od prirodnih, društvenih i humanističkih znanosti praktična je zadaća znanstvenika knjižnične i informacijske znanosti da prikupljaju i organiziraju uporabu zapisa Svijeta 3. Teorijski je zadatak da proučavaju međudnose Svijeta 2 i Svijeta 3, da ih opišu i objasne ako mogu i tako pomognu u organizaciji što djelotvornije uporabe znanja, prije nego dokumenata“ (Tuđman, 2014: 183).

Zanimljiva je i Brookesova teza o odnosu znanja i informacije. On naime shvaća da su Svijet 2 i Svijet 3 na neki način opremljeni informacijama i znanjem, ali i osjećajima, odnosno da se tim svjetovima može pripisati sve što je rezultat umnog djelovanja čovjeka i umovanje samo. Prema njemu, Svijet 2 i Svijet 3 nastanjuju jedino informacije i znanje i ništa drugo (usp. Aparac-Gazivoda, 1993: 113).

Kritička analiza Popperove koncepcije Svijeta 3 pokazala je da ta filozofija ipak ne može biti adekvatna podloga za utemeljenje informacijske znanosti „jer ne daje argumente s pomoću kojih se može dokazati da je predmet informacijske znanosti autonoman i objektivan, a pristup njegovu proučavanju kritičan“ (Tuđman, 2014: 184). Nadalje, Popperova interpretacija svijeta objektivnog znanja neprihvatljiva je za dijalektičko i povijesno mišljenje jer se vrlo lako može prikazati da njegova filozofija, koju on naziva kritički realizam, nije ni kritička, a niti realizam, „jer ne razabire i ne može objasniti oblike simboličkog iskustva uopće a spoznajnog iskustva posebno, sociokulturnu utemeljenost i određenost subjekta spoznaje, socijalne i tehnologijske oblike znanja, relacije između znanja i spoznaje, itd.“ (Ibid. 184).

Iako je jasno vidljivo da Popperova teorija o tri svijeta ne može pružiti odgovarajuće filozofsko-teorijsko utemeljenje za knjižničarstvo i informacijsku znanost, ona i dalje zauzima značajnu ulogu u teoriji informacijske znanosti i to zbog svoja tri temeljna načela (objektivnost, autonomija, kritičnost) koja su poprilično relevantna za razvoj informacijske znanosti. Zanimljivo je napomenuti da Floridi ističe upravo Popperovu koncepciju trećeg svijeta kao primjer evolucije filozofije informacije u razdoblju prije digitalne revolucije, te da je i sam bio pod utjecajem Popperove ideje znanja. Dakle, dok Poppera teorija o tri svijeta sama po sebi ne može biti temelj za knjižničarstvo i informacijsku znanost, jasno je da je imala značajan utjecaj na postavljanje temelja za filozofiju informacije kakvu danas poznajemo (usp. Bawden i Robinson, 2017: 6).

3.2. Socijalna epistemologija

Većina teoretičara koji su pokušavali dati odgovor na ta metafizička pitanja o samoj biti knjižničarstva i informacijskih znanosti, tražili su ih u socijalnoj epistemologiji. Ona se oslanja se na epistemologiju - filozofsku disciplinu koja se bavi uvjetima, mogućnostima i granicama znanstvene spoznaje ili pojednostavljeno, izvorima znanja. Epistemologija nam pokušava dati odgovore na pitanja: što je znanje, što možemo znati te kako znamo ono što znamo. „Epistemologija je teorija ili znanost o metodama i temeljima znanja, posebno s obzirom na ograničenja i valjanost znanja, preko kojeg filozof traži razumijevanje o tome kako pojedinac postiže perceptivni ili znajući odnos prema svojoj okolini“ (Shera prema Martens, 2015: 321).

Socijalna epistemologija je posebna grana epistemologije i koja proučava socijalnu dimenziju znanja i informacija. To je „disciplina koja se bavi načinima na koje društvo kao cjelina postiže perceptivni odnos prema ukupnom okruženju“ (Aparac-Gazivoda, 1993:129) ili kako Shera kaže, ona „proučava procese kojima društvo kao cjelina nastoji postići percepciju ili razumijevanje odnosa prema sveukupnoj okolini – fizičkoj, psihičkoj i intelektualnoj“ (Shera prema Martens, 2015: 321).

Socijalnu epistemologiju možemo definirati i kao konceptualno ili normativno istraživanje o društvenim dimenzijama znanja, budući da ona proučava utjecaj društvenih odnosa, interesa, uloga i institucija na konceptualne i normativne uvjete znanja. Njen cilj je dati odgovor na pitanje u kojoj mjeri uvjeti znanja uključuju i društvene uvjete (usp. Schmitt, 2004: 437).

Nakon što su sredinom dvadesetog stoljeća Margaret Egan i Jesse Shera objavili svoje znanstvene radove o teoriji knjižničarstva, većina znanstvenika koji su se bavili proučavanjem knjižničarstva i informacijskih znanosti zagovarali su ideju o socijalnoj epistemologiji kao grani unutar koje će knjižničarstvo najbolje pronaći svoje teorijsko utemeljenje (usp. Fyffe, 2015: 269).

Opća semantika i epistemologija discipline su unutar kojih je Shera pronašao ishodišne točke kako bi razvio tu svoju teoriju. Knjižničarstvo i opća semantika zainteresirani su za načine korištenja informacija u ljudskom umu, a time i za simboličko predočavanje rezultata misaonih i emocionalnih procesa, posebno za lingvistička pitanja, no knjižničarstvo se još mora osloniti i na teorijske postavke znanosti o znanju, posebno socijalne epistemologije. Teorijski koncept socijalne epistemologije iz kojega će kasnije razviti ideju o

epistemološkim osnovama knjižnične znanosti, Shera gradi na pretpostavkama o sposobnosti pojedinca i društva u cjelini da komuniciraju i prenose iskustvo – i iskustvo pojedinca i iskustvo ljudske zajednice. Društveno znanje dakako premašuje znanje pojedinca, a društveno djelovanje, koje odražava integrirano intelektualno djelovanje, premašuje pojedinačno djelovanje. U njegovoj je socijalnoj epistemologiji središnji predmet proučavanja problem proizvodnje, tijeka, integracije i korištenja zabilježenog znanja unutar društvene strukture, odnosno međusobno djelovanje znanja i društvenih djelatnosti. Tako široko postavljena, socijalna epistemologija ponudila je teorijski okvir za interdisciplinarna istraživanja problema u procesima stvaranja, bilježenja, prijenosa i korištenja znanja od strane pojedinca i društva, u kojima je bibliotekarstvo tek jedna disciplina koja može pridonijeti sagledavanju tih problema (usp. Aparac-Gazivoda, 1993: 129-131).

Birger Hjørland, kao jedan od važniji teoretičara iz područja knjižničarstva, u svojoj analizi naglašava kognitivnu (spoznajnu) perspektivu koja se odnosi na interpretaciju, organizaciju i pretraživost tekstova od strane korisnika, te zadovoljavanje njihovih informacijskih potreba (usp. Hjørland, 2002: 268). On smatra da je sve, od alata, preko informacijskih struktura i potreba pa sve do kriterija relevantnosti, uvjetovano i oblikovano određenim društvenim diskursom, odnosno unutar diskursnih zajednica u kojima se odvijaju zadani komunikacijski procesi (Ibid. 258).

U svom radu Richard Fyffe knjižnicu ističe kao ključnu instituciju koja omogućuje put do znanja i pomaže širiti informacije kroz društvo. On naglašava kako je Sherin koncept socijalne epistemologije deskriptivan i analitički, budući da opisuje način na koji se znanje prenosi te analizira koji faktori utječu na prenošenje tog znanja (usp. Fyffe, 2015: 270).

Za Floridiju „knjižničarstvo i informacijska znanost imaju normativnu ulogu i stoga ne mogu imati samo deskriptivan pristup. Knjižnica je mjesto gdje se edukacijske i komunikacijske potrebe i vrijednosti provode, njeguju i potiču, gdje se sadržaj procjenjuje i odabire za korisnike. Knjižničarstvo i informacijska znanost povezane su sa socijalnom epistemologijom, budući da dijele zajednički interes prema društvenoj dinamici njihovih objekata, imaju širok pristup te su empirijski orijentirane“ (Floridi, 2002a: 39), no ona im ne može pružiti zadovoljavajući teorijski okvir budući da „knjižničarstvo i informacijska znanost rade na višoj razini i njihov objekt nije znanje kao takvo, već informacijski izvori koji omogućavaju to znanje, makar i na indirektan način“ (Ibid. 41). Dakle, osim što su knjižničarstvo i informacijska znanost šira područja nego što je to epistemologija, prema Floridiju, jedna od ključnih razlika je ta što je socijalna epistemologija više orijentirana na

znanje nego na informaciju, pa samim time predlaže da bi bilo bolje kada bi knjižničarstvo svoje teorijsko utemeljenje tražilo unutar jedne veće discipline kao što je na primjer, opća filozofija informacije.

Kako bi lakše shvatili odnos između socijalne epistemologije i bibliotekarstva i informacijskih znanosti, Floridi (usp. 2002a: 41) predlaže da ih ne gledamo hijerarhijski, jednu podložnu drugoj, već kao dvije zasebne grane filozofije informacije.

Knjižničarstvo i informacijska znanost povezane su i sa socijalnom epistemologijom i sa filozofijom informacije. No, socijalna epistemologija ne može pružiti zadovoljavajuće teorijsko utemeljenje jer „govoreći obiteljskim rječnikom, socijalnu epistemologiju i knjižničarstvo i informacijsku znanost trebamo shvatiti kao brata i sestru koji dijele zajedničkog roditelja, a to je filozofija informacije“ (Floridi, 2002a: 37-38).

3.3. Filozofija informacije

Kako bi se knjižničarstvu priznao status relevantne znanstvene discipline, ona mora izložiti i objasniti svoje temeljne filozofske premise, dakle svrhu i ciljeve svoga postojanja, te odrediti osnovne fenomene i načine njihova povezivanja unutar knjižničnog diskursa. Na žalost, korpus stručne literature upućuje na to da se, unatoč razmjerno velikom broju članaka i knjiga, tek u nekoliko njih razmatraju pitanja filozofije knjižničarstva. Ta pitanja nisu uvijek u literaturi protumačena dovoljno obuhvatno ni dovoljno precizno, ali raduje činjenica da se javlja sve veći broj radova u kojima se ističe potreba za jednom općeprihvatljivom filozofijom knjižničarstva. (usp. Aparac-Gazivoda, 1993: 85-86).

Floridi kao da primjećuje tu potrebu i nudi filozofiju informacija kao jedno relativno novo znanstveno područje koje može pružiti knjižničarstvu, ali i informacijskoj znanosti, filozofsko-teorijski okvir unutar kojega će definirati svoju svrhu i ciljeve. Da je veza između knjižničarstva i filozofije sasvim prirodna i logična potvrđuje svojom izjavom u kojoj ističe da su oni često povezani zbog istih „razina, djelokruga i tema istraživanja“ te zato jer „dijele zajedničku meta-teorijsku razinu istraživanja“ (Floridi, 2002a: 38).

Sličan stav o obilježju knjižnične i informacijske znanosti kao meta-znanosti jer se, kao i filozofija, bave enciklopedijskim obuhvatom, možemo pronaći i kod Hjørlanda (usp. 2000: 506). No, on u svojoj društveno kognitivnoj (spoznajnoj) analizi povezuje knjižničarstvo i informacijsku znanost sa epistemologijom na način da ih smatra nekom

vrstom primijenjene epistemologije a pitanja poput “što je znanje i kako ga prenosimo“ smatra ključnim epistemološkim pitanjima (usp. Hjørland, 2002: 257-270).

3.2.1. Knjižničarstvo i informacijska znanost kao primijenjena filozofija informacija

Ideju o knjižničarstvu i informacijskoj znanosti kao primijenjenoj filozofiji informacije Luciano Floridi je prvi puta prezentirao javnosti 2002. godine u časopisu *Social epistemology* u članku pod nazivom „*On defining library and information science as applied philosophy of information*“.

Analizirajući taj Floridijev članak, Bawden i Robinson (usp. 2017: 2) pronalaze u njemu tri ključne značajke. Prvo, knjižničarstvo treba filozofiju za svoje teorijsko utemeljenje, drugo, socijalna epistemologija ne može pružiti zadovoljavajuće teorijsko uporište, dok filozofija informacija može i treće, prihvaćanjem filozofije informacije kao svojeg teorijskog okvira unutar kojega djeluje, knjižničarstvo i informacijska znanost će istraživanjem svog područja pridonositi i razvoju same filozofije informacije.

Prema Floridiju (usp. 2002a: 46) knjižničarstvo i informacijska znanost zapravo su primijenjene discipline filozofije informacije koje se bave dokumentima, njihovim životnim ciklusom te postupcima, tehnikama i uređajima kojima su dokumenti stvarani, upravljani i regulirani. One zapravo primjenjuju temeljna načela i opće metode filozofije informacije u rješavanju određenih, konkretnih problema te se isto tako bave specifičnim, određenim fenomenima. Knjižničarstvo provodi empirijska istraživanja radi praktičnih, na uslugu orijentiranih ciljeva (npr. pohrana, procjena, obrazovanje, istraživanje, komunikacija i suradnja) i tako pridonosi razvoju temeljnih istraživanja filozofije informacije.

Kao podloga za takvo razmišljanje poslužio mu je Heroldov (2001) članak pod nazivom „*Librarianship and the Philosophy of Information*“ o kojem on veliku pažnju posvećuje odnosu između filozofije informacije i knjižničarstva i informacijske znanosti. Prema njemu, knjižničarstvo ima jedinstven status među ostalim disciplinama te bi trebala energično doprinijeti razvoju filozofije informacije i možda pronaći svoj identitet u obliku primijenjene filozofije informacije. Herold ne vjeruje da će ova „nova filozofska stvar zvana informacija na neki način nadvladati važnost knjiga ili tiskanog znanja ili glazbe ili zvuka i druge stvarnosti“ (Herold, 2001: 11). Ipak, priznaje da ovo novo informacijsko doba donosi niz „suptilnih promjena u načinu na koji mislimo da dijelimo svoja iskustva“ i zato moramo biti „aktivni sudionici u raspravi oko filozofije informacije“ (Ibid.).

Kao jedan od argumenta za prihvaćanje filozofije informacije kao novog teorijskog utočišta za knjižničarstvo, Floridija (2002a: 45) ističe kako već postoje brojne informacijsko-teorijske i računalne metodologije koje je filozofija razvila i primjenjuje ih u raznim filozofskim područjima i to kako bi:

- proširila razumijevanje kognitivnih i lingvističkih sposobnosti ljudi i životinja i mogućnosti forme umjetne inteligencije (filozofija umjetne inteligencije, informacijsko-teorijska semantika, informacijsko-teorijska epistemologija, dinamična semantika);
- analizirala inferencijalne i računalne procese (filozofija računalstva, filozofija računalne znanosti, logika informacijskog tijeka, situacijska logika);
- objasnila organizacijska načela života i agenata (filozofija umjetnog života, kibernetika i filozofija robota, teorija igre i odluke);
- izumila nove pristupe modeliranju fizičkih i konceptualnih sustava (formalna ontologija, teorija informacijskih sustava, filozofija virtualne stvarnosti);
- oblikovala metodologiju znanstvenog znanja (filozofija znanosti, računalne metodologije filozofije znanosti);
- istražila etičke probleme (računalna i informacijska pismenost, etika umjetne inteligencije), pitanja estetike (teorija digitalne multimedije, teorija hiperteksta i književni kriticizam) te filozofske, antropološke i društvene fenomene koje karakterizira informacijsko društvo i ponašanja ljudi u digitalnoj okolini (kiberfilozofija).

U pokušaju da dodatno objasni zašto filozofija informacije može bolje odgovoriti na temeljna filozofska pitanja iz domene knjižničarstva i informacijskih znanosti nego što je to činila socijalna epistemologija, Floridi (usp. 2004: 661-662) ističe da je najznačajnija veza između knjižničarstva i filozofije informacije stav po kojem se informacija nalazi u prijelaznom događaju između eksternalističkog i internalističkog pristupa definiranju informacije. Prema njemu je informacija, kao i semantika općenito, jedna od onih dvodimenzionalnih stvari koje nisu niti ovdje niti ondje, već na razmeđu između nas i okoline, poput praga (*threshold*) između dva prostora. Ona je relacijski fenomen. Liminalni koncept informacije ne može se svesti na neki oblik eksternalizma (naturalizacija informacije) ili internalizma (informacije u mislima pojedinca). Floridi ne prihvaća ni jedno ni drugo, već za sebe kaže da je „*liminalist*“, ako postoji takav izraz, odnosno „*ontološko amfibijalan*“ (Floridi, 2004: 662) Taj prijelazni događaj u kojem nastaje informacija, dakle između

zabilježenog znanja i recepcije tog znanja, razvija se cjeloviti informacijski proces a njegovim praktičnim aspektom bavi se bibliotekarstvo i informacijska znanost i to je jedan od razloga zašto ih Floridi vidi kao primijenjenu filozofiju informacije.

Nakon što je iznio svoju ideju o promijeni paradigme teorijskog utemeljenja knjižničarstva i informacijske znanosti, Floridijev rad naišao je na odobravanja ali i na kritike. U nastavku rad ukratko ćemo spomenuti neke autore koji kritizirali Floridijevu ideju o knjižničarstvu i informacijskoj znanosti kao primijenjenoj filozofiji informacije, kao i one koji zagovaraju takvu ideju.

3.2.2. Kritički pristup

Jednu od značajnijih kritika Floridijeve filozofije informacije iznio je Ian Cornelius u svom članku pod nazivom "*Information and Its Philosophy*" (2004) gdje ističe da Floridi nije svjestan društvene prirode bibliotekarstva i informacijske znanosti te kritizira njegovo razumijevanje informacija kao jednostavnog sustava za prijenos podataka. On tvrdi da Floridi nema osjećaja za društveni kontekst informacija i tako degradira socijalnu epistemologiju budući da informacije ne mogu imati bilo kakvo objektivno značenje koje bi bilo neovisno od korisnika. Cornelius (2004) mu zamjera i to što ne uzima u obzir činjenicu pluralizama knjižničarstva i informacijskih znanosti te naglašava da je za njega Floridi samo ideolog jedne interesne skupine koja usmjerena isključivo na istraživanja, a ne na onu najbrojniju skupinu koja obavlja praktični rad u knjižnici. Pomalo ironično ističe da su se knjižničari prvo morali preoblikovati u informacijske znanstvenike, zatim u informacijske menadžere, a sada bi prema Floridiju trebali postati i informacijski filozofi. Ipak u svom radu Cornelius priznaje da „knjižničarstvo i informacijska znanost mogu imati koristi od filozofije informacije, no da bi ta filozofija mogla imati hijerarhijski odnos prema knjižničnoj i informacijskoj znanosti ona mora pružiti više nego što je to do sada Floridi prikazao“ (Cornelius, 2004: 382).

Kao zaključak Cornelius navodi kako je opravdano Floridijevo traganje za teorijskim utemeljenjem knjižničarstva, no ono bi trebalo imati jedan empirijski senzibilitet koji će uzeti u obzir odnos između svrhe, prakse i društvenog konteksta informacija. Ono što nam zapravo treba je filozofija informacije 2 (usp. Cornelius, 2004: 386).

Floridi (usp. 2004: 658-659) odgovara Corneliusu i ostalim autorima koji smatraju da filozofija informacije nije dovoljno društvena da bi poslužila za teorijsko uporište knjižničarstvu i informacijskoj znanost, na način da pojašnjava kako postoje tri razine na

kojima se može primijeniti filozofija informacije. Prva je ona rutinska, koja je vidljiva u svakodnevnoj knjižničkoj praksi, zatim druga razina koja obuhvaća obrazovanje knjižničara i treća koja interesira zapravo jedan mali broj ljudi a bavi se teoretskim proučavanjem temeljnih postavaka. Filozofija informacije odnosi se upravo na tu treću razinu.

Od važnijih kritika svakako treba spomenuti Fallisa i njegov članak iz 2004. godine pod nazivom *On Verifying the Accuracy of Information: Philosophical Perspectives* u kojem govori o korisnosti filozofije informacije u procjeni točnosti informacija. Naime, to pitanje o točnost zabilježenih podataka za njega je jedno od najvažnijih pitanja, a u rješavanju tog pitanja puno bolje nam može pomoći „epistemologija svjedočanstva“ (Fallis, 2004: 463).

Zanimljivo je i kritičko promišljanje o filozofiji informacija koje iznosi Frohmann (2004). On smatra da se filozofija informacija zapravo temelji se na filozofiji dokumentacije odnosno dokumentalistici. Prema njegovu mišljenju nema potrebe za nekom novom ontološki utemeljenoj filozofiji kad odgovore ionako već možemo pronaći u filozofiji dokumentacije (usp. Frohmann, 2004: 406).

3.2.3. Afirmativni pristup

Nakon svih kritika koje je dobio na račun ideje o knjižničarstvu kao primijenjenoj filozofiji informacije, Floridi i dalje tvrdi da je to ideja koju treba temeljitije razraditi budući da je i filozofija informacije jedna mlada disciplina koja se još razvija. On pozdravlja svaku kritiku, te potiče na dijalog i raspravu smatrajući da će na taj način svaki doprinos teorijskom promišljanju o filozofiji informacije zapravo njoj pomoći da postane relevantna znanstvena disciplina.

Zanimljivo je da Furner ističe kako je Floridi „trenutno najplodnija i najcjjenjenija osoba koja se bavi problemima iz područja filozofije informacije“ (Furner, 2008: 9), no ipak u literaturi koja se bavi knjižničnom i informacijskom znanosti ne nalazimo previše tekstova ni o njemu, a ni o filozofiji informacije. Slično razmišlja i Van der Veer Martens (usp. 2015: 320) kada kaže da je u zadnjih osamdeset godina nastao popriličan broj kvalitetnih radova koji su se bavili odnosom između knjižničarstva i filozofije, ali zanimljivo, oni nisu privukli preveliku pažnju izvan polja knjižničarstva. Nasuprot tome, Floridijevi radovi izazvali su veću pažnju izvan područja knjižničarstva i informacijskih znanosti, iako se čini da je upravo knjižničarstvo i informacijska znanost idealno područje unutra kojega se prakticira filozofija informacija.

Analizirajući utjecaj filozofije informacije na knjižničarstvo i informacijsku znanost Bawden i Robinson (usp. 2017: 4) u svom članku, između ostalog, navode i tematski broj časopisa *Library Trends* iz 2015. godine koji je posvećen istraživanju filozofije informacije. U njemu možemo pronaći tekstove koji veliku pažnju posvećuju odnosu između filozofije informacije i knjižničarstva i informacijske znanosti. Posebno je zanimljiv značajan broj članaka koji prihvaćaju ideju filozofije informacije kao discipline unutar koje knjižničarstvo i informacijska znanost pronalaze svoje utemeljenje. Spomenimo rad Dinneena i Braunera (2015) u kojem prikazuju kako su entiteti i događaji koji zauzimaju središnju ulogu u informacijskoj znanosti bolje opisani u filozofiji informacije nego u nekim drugim teorijama i rad Betsy Van der Veer Martens (2015) koji daje prvu detaljnu analizu vrijednosti filozofije informacije sa stajališta knjižničarstva i informacijske znanosti.

Ako promatramo znanstvene radove nastale u zadnje dvije godine možemo zaključiti da je sve veći broj autora koji prihvaćaju filozofiju informacije kao relevantnu znanstvenu disciplinu te u njoj pronalaze i mjesto za knjižničnu i informacijsku znanost. Neki autori već su ranije prihvatili ideju knjižničarstva i informacijske znanosti kao primijenjene filozofije informacije. Primjerice Spink i Cole u svom članku iz 2004. godine pod nazivom *A Human Information Behavior Approach to a Philosophy of Information* pozitivno gledaju na filozofiju informacije te zagovaraju potrebu za sinergijom između filozofije informacije i informacijskog ponašanja definiranog kao ukupnost ljudskog ponašanja u odnosu na informacijske izvore i kanale.

Općenito gledajući, Floridijeva filozofija informacije samo se jednim dijelom osvrnula na knjižničarstvo i informacijsku znanost. Floridi joj predviđa svijetlu budućnost jer ona za njega predstavlja nešto puno više, ona predstavlja „najzbudljivije i najplodnije područje filozofskog istraživanja danas“ (Floridi, 2002b: 141). Iako je prošlo dosta godina od ideje o knjižničarstvu i informacijskoj znanosti kao primijenjenoj filozofiji informacije, u knjižničarskim krugovima ona do danas nije posebno zaživjela. Neki od mogućih razloga su ti što su knjižničari više orijentirani na praktična nego na teorijska promišljanja o svojoj struci, zatim činjenica da se većina literature koja problematizira tu temu nalazi u filozofskim časopisima i konačno nepovjerenje prema filozofiji informacija kao novoj samostalnoj znanstvenoj disciplini. U svakom slučaju, knjižničari ne bi smjeli ostati ravnodušni na ovakva teorijska promišljanja o samoj biti svoje profesije, već bi trebali postati aktivni suradnici.

U svom radu Bawden i Robinson dokazali su da se „filozofija informacije uistinu može nositi sa svim oblicima informacije i dokumenata koji se odnose na knjižničarstvo i

informatijsku znanost“ (Bawden i Robinson, 2017: 9) i zato smatraju da je sada pravo vrijeme za dodatno istraživanje i unaprjeđivanje njihova odnosa jer će od njega koristiti imati i jedna i druga strana.

Zaključak

Potaknut razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije Luciano Floridi u svom znanstvenom radu pokušava afirmirati filozofiju informacije kao zasebnu disciplinu. Iako je još uvijek relativno mlada disciplina koja se još razvija, Floridi već sad predviđa da bi jednoga dana mogla dostignuti razinu Aristotelove prve filozofije. U ovom radu ukratko smo prikazali Floridijevu filozofiju informacije, te pokušali obrazložiti njegovo stajalište o knjižničarstvu i informacijskoj znanosti kao primijenjenoj filozofiji informacije.

Kako bi to uspjeli, u prvom smo poglavlju prikazali povijesne okolnosti koje su dovele do pojave informacijskog društva. Velik naglasak stavljen je na znanstvene revolucije koje su tijekom povijesti mijenjale čovjekovo razumijevanje svijeta i samoga sebe. Nakon Kopernikove, Darwinove i Freudove revolucije, četvrta revolucija, u kojoj jednu od glavnih uloga ima Alan Turing, iznjedrila je nova pitanja o nama samima, o tome kako smo povezani sa svijetom i sa drugim ljudima, te kako shvaćamo sami sebe. Odgovore na neka od tih pitanja možemo tražiti u filozofiji informacije.

U drugom poglavlju vidjeli smo da je afirmiranje filozofije informacije kao samostalne discipline zapravo reakcija na intenzivan razvoj informacijskog društva i pojavu informacijske okoline koju Floridi naziva infosfera. Njegova semantička teorija informacije, u kojoj je informacija shvaćena kao dobro organizirani, smisleni i istiniti podatak, pokušava dati odgovor na neka ontološka pitanja vezana uz pojmove kao što je istina, podatak, informacija ili relevantnost. Iz tih odgovora proizlazi teza kako bi knjižničarstvo i informacijska znanost upravo u filozofiji informacije mogla pronaći bolje teorijsko utemeljenje nego u nekim drugim disciplinama.

U trećem poglavlju prikazali smo da Popperova teorija o tri svijeta kao ni socijalna epistemologija ne mogu dati odgovarajući teorijski okvir unutar kojeg bi se smjestilo knjižničarstvo i informacijska znanost. Floridi predlaže filozofiju informacija kao alternativu i to zato jer smatra da knjižničarstvo i informacijska znanost zapravo primjenjuju temeljna načela i opće metode filozofije informacija u rješavanju određenih, konkretnih problema. Iako ta ideja u početku nije bila posebno dobro prihvaćena, u zadnje vrijeme javlja se sve veći broj autora koji vide knjižničarstvo i informacijsku znanost kao primijenjenu filozofiju informacija.

Literatura

1. Aristotel. (1998). *Metafizika*. Zagreb: Globus.
2. Aparac-Gazivoda, T. (1993). *Teorijske osnove knjižnične znanosti*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
3. Bawden, D. i Robinson, L. (2017). Curating the infosphere: Luciano Floridi's Philosophy of Information as the foundation for Library and Information Science. *Journal of Documentation*, 73 (5), str. 1-20.
4. Dinneen, J.D. i Brauner, C. (2015). Practical and philosophical considerations for defining information as well-formed, meaningful data in the information sciences. *Library Trends*, 63 (3), str. 378-400.
5. Fallis, D. (2004). On Verifying the Accuracy of Information: Philosophical Perspectives. *Library trends*, 52 (3), str. 463–487.
6. Floridi, L. (2002a). On defining library and information science as applied philosophy of information. *Social Epistemology*, 16 (1), str. 37-49.
7. Floridi, L. (2002b). What is the philosophy of information? *Metaphilosophy*, 33 (1–2), str. 123-145.
8. Floridi, L. (2004). Afterword. LIS as applied philosophy of information: A reappraisal. *Library Trends*, 53(3), str. 658-685.
9. Floridi, L. (2009). The Information Society and Its Philosophy: Introduction to the Special Issue on “The Philosophy of Information, Its Nature, and Future Developments” *The Information Society*, 25, str.153-158.
10. Floridi, L. (2011). *The Philosophy of Information*. Oxford: Oxford University Press.
11. Floridi, L. (2013). *The Ethics of Information*. Oxford: Oxford University Press.
12. Floridi, L. (2014). *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*. Oxford: Oxford University Press.
13. Floridi, L. (2016). *Informacija: zelo kratak uvod*. Ljubljana: Založba Krtina.
14. Frohmann, B. (2004). Documentation Redux: Prolegomenon to (Another) Philosophy of Information. *Library trends*, 52 (3), str. 387-407.
15. Furner, J. (2008). Philosophy and information studies. *Annual Review of Information Science and Technology*, 44, str. 1-38.
16. Fyffe, R. (2015). The Value of Information: Normativity, Epistemology, and LIS in Luciano Floridi. *portal: Libraries and the Academy*, 15 (2), str. 267-286.

17. Herold, K. R., (2001). Librarianship and the Philosophy of Information. *Library Philosophy and Practice*, 3 (2), str. 1-16. Dostupno na: <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=libphilprac> (10.9.2017.)
18. Hjørland, B. (2000). Library and information science: practice, theory, and philosophical basis. *Information processing and management*, 36 (3), str. 501-531.
19. Hjørland, B. (2002). Epistemology and the Socio-Cognitive Perspective in Information Science. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 53 (4), str. 257-270.
20. Horić, A. (2007). Informacija – povijest jednog pojma: o Capurrovom razumijevanju pojma informacije. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 50 (1/2), str. 96-106.
21. Ivanković, Ž. (2015). Filozofija informacijske revolucije. *Politička misao*, 52 (2), str. 209-227.
22. Lasić-Lazić, J. (1996). *Znanje o znanju*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti.
23. Machala, D. (2015). *Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada; Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu.
24. Perožić, P. (2012). Teorija semantičke informacije Luciana Floridija. *Libellarium*, 5 (1), str. 89-110.
25. Schmitt, F. (2004). Socijalna epistemologija. U: Greco, J.; Sosa, E., ur. *Epistemologija: vodič u teorije znanja*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, str. 437-473.
26. Spink, A. i Cole, C. (2004). A human information behavior approach to a philosophy of information. *Library Trends*, 52 (3), str. 617-628.
27. Tuđman, M. (2014). *Teorija informacijske znanosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada; Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu.
28. Van der Veer Martens, B. (2015). An Illustrated Introduction to the Infosphere. *Library Trends*, 63 (3), str. 217-361.